

Het pad naar redding

Mukhtasar Minhaj al Qasidien (deel 4)
الربع الرابع : ربع المنجيات

Voorwoord

In de naam van Allah, de Meest Verhevene, de Barmhartige, de Genadevolle. Vrede en zegeningen zij met de Beste der Schepselen, zijn familie en al zijn metgezellen.

Dit is een door Islam Color samengestelde samenvatting van de cursus "Het pad naar redding", dat gedoceerd is door ustadh Zekeriya Budak. In deze cursus is deel 4 van het boek Mukhtasar Minhaj al-Qasidien van Ibn Qudamah al-Maqdisi behandeld. Dit is een boek dat een samenvatting is van het boek Minhaj al-Qasidien wa-Mufid as-Sadiqien van Ibn al-Jawzi. En dat boek is weer een samenvatting van het bekende werk Ihya' Ulum ad-Dien (De herleving van de wetenschappen van de religie) van de grote geleerde imam al-Ghazali.

Hierin worden enkele van de meest cruciale onderwerpen behandeld die ons zullen leiden naar redding. Moge Allah ons de kracht en het geduld geven om hetgeen wij leren toe te passen in ons leven. Amin!

Al het goede in dit werk is van Allah en al het slechte hierin is vanwege onze tekortkomingen. Mocht u in dit werk een fout treffen, vragen we u om dit door te geven.

Dit kan bijvoorbeeld via educatie@islamcolor.nl of via onze sociale media kanalen.

Islam Color

Inhoud

Voorwoord	1
H1. Zonden & berouw	4
1.1 Soorten zonden	4
1.2 Grote en kleine zonden.....	5
1.3 De verdeling van mensen in het hiernamaals.....	5
1.4 De voorwaarden voor oprecht berouw	5
1.5 De vier categorieën van berouwvolle mensen	6
H2. Geduld en dankbaarheid.....	7
2.1 Geduld	7
2.2 Dankbaarheid	9
2.3 De samenhang tussen geduld en dankbaarheid.....	9
H3. Hoop en vrees.....	10
3.1 Hoop (raja').....	10
3.2 Vrees (khawf).....	10
3.3 De balans tussen vrees en hoop	11
H4. Armoede en ascese.....	12
4.1 Armoede (Faqr).....	12
4.2 Ascese (Zuhd)	13
H5. Tawhied (eenheid van Allah) en Tawakkul (vertrouwen op Allah).....	15
5.1 Niveaus van Tawakkul en Tawhied.....	15
5.2 Praktische uitwerking van Tawakkul	16
H6. Liefde, verlangen, innigheid en tevredenheid.....	17
6.1 Liefde voor Allah en Zijn Boodschapper ﷺ.....	17
6.2 Het verlangen naar Allah (shawq).....	18
6.3 Innigheid (uns) en tevredenheid (rida)	18
H7. Intentie (niyyah), oprechtheid (ikhlaas) en waarachtigheid (sidq)	20
7.1 De intentie (niyyah)	20
7.2 Oprechtheid (ikhlaas)	21
7.3 Waarachtigheid (sidq).....	21
H8. Zelfreflectie (muhasaba) en Godsbesef (muraqaba)	23
8.1 De zes fasen van spirituele controle	23
H9. Reflecteren over de schepping en jezelf (At-Tafakkur)	25
9.1 Zinvol nadenken.....	25
9.2 Denken over de schepping	26
10. De dood en het leven erna	27
10.1 De dood	27
10.2 Het overlijden van de Profeet ﷺ en de vier kaliefen	27
10.3 De toestand in het graf en het hiernamaals	28

H1. Zonden & berouw

Zonden vormen een barrière tussen de mens en zijn geliefde, namelijk Allah. Het verlaten van zonden is noodzakelijk om dichterbij Allah te komen. Dit gebeurt door kennis, spijt en een vastbesloten wil om niet terug te keren naar zonden. Zonder besef van de gevolgen van zonden zal iemand geen spijt voelen en dus niet terugkeren naar Allah.

Allah zegt in de Koran: **وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ**

“En keer jullie allen beroumvol tot Allah, o gelovigen, opdat jullie succesvol zullen zijn.” (Surah an-Noer, vers 31)

En: **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا**

“O jullie die geloven, toon Allah een oprecht berouw.” (Surah at-Tahrim, vers 8)

Ook zegt Allah: **إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ**

“Voorwaar, Allah houdt van degenen die berouw tonen en Hij houdt van degenen die zich reinigen.” (Surah al-Baqarah, vers 222)

De Profeet ﷺ zei: **يَا أَيُّهَا النَّاسُ تَوْبُوا إِلَى رَبِّكُمْ، فَإِنِّي أَتُوبُ إِلَى اللَّهِ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ**

“O mensen, toon berouw aan jullie Heer, want ik toon honderd keer per dag berouw aan Allah.” (Muslim)

Dit betekent niet dat de Profeet ﷺ zonden begaat. Dit is een voorbeeld voor ons als zijn gemeenschap. Als een zondeloze Profeet ﷺ al heel vaak per dag berouw toont, hoe vaak dienen wij als zondaars dan wel niet berouw te tonen?

1.1 Soorten zonden

Zonden worden ingedeeld in vier hoofdcategorieën:

1. **Eigenschappen die op de exclusieve macht van Allah lijken**, zoals arrogantie, trots en machtswellust.
2. **Duivelse eigenschappen**, zoals bedrog, hypocrisie en jaloezie.
3. **Dierlijke eigenschappen**, zoals wellust en hebzucht, wat leidt tot zonden zoals overspel en diefstal.
4. **Roofzuchtige eigenschappen**, zoals woede en agressie, wat kan leiden tot geweld en moord.

Zonden kunnen ook worden onderverdeeld in die tussen de mens en Allah en die tussen mensen onderling. De laatste categorie is ernstiger, vooral als er onrecht is aangedaan, omdat Allah vergeeft, maar onrecht tegenover mensen vraagt om vergelding of genoegdoening. Dit dient gedaan te worden op deze wereld. Dus mocht je iets ten onrechte van iemand hebben gepakt, dan dien je dat terug te geven. Als we dit op deze wereld niet oplossen, zal het in het hiernamaals verrekend worden. Dat wordt verduidelijkt in de volgende overlevering.

De Profeet ﷺ zei eens tegen zijn metgezellen : “Weten jullie wie de moeflis (iemand die failliet is) is?” Zij zeiden: “Onder ons, degene die failliet is, is degene die geen dirhams (geld) en geen goederen heeft.” Hij ﷺ zei: “Degene die failliet is onder mijn oemmah (gemeenschap) is degene die op de Dag der Opstanding komt met het gebed, vasten en zakaah, maar hij zal komen terwijl hij die en die beledigd heeft, die en die belasterd heeft, de eigendommen van die en die (onrechtmatig) verbruikt heeft, het bloed van die en die heeft doen vloeien en die en die geslagen heeft. Ieder van hen zal wat van zijn hasanaat (goede daden) gegeven worden, en als zijn hasanaat opraken voordat de rekening vereffend is, zullen wat van hun zonden genomen worden en op hem geworpen worden, vervolgens zal hij in de Hel geworpen worden.” (Muslim)

1.2 Grote en kleine zonden

Grote zonden (*kabair*) zijn ernstige overtredingen waarvoor duidelijke waarschuwingen in de Koran en de overleveringen zijn gegeven. In de onderstaande overlevering worden hier een aantal van benoemt:

اجتنبوا السبع الموبقات. قالوا: يا رسول الله، وما هن؟ قال: الشرك بالله، والسحر، وقتل النفس التي حرم الله إلا بالحق، وأكل الربا، وأكل مال اليتيم، والتولي يوم الزحف، وقذف المحصنات المؤمنات الغافلات

“Vermijd de zeven destructieve zonden.” Er werd gevraagd: “O Boodschapper van Allah ﷺ, welke zijn dat?” Hij ﷺ zei: “Shirk (afgoderij), tovenarij, het doden van een ziel die door Allah verboden is (behalve met recht), het consumeren van rente, het consumeren van het bezit van een wees, het vluchten van het slagveld en het beschuldigen van kuise gelovige vrouwen van overspel.” (Al-Bukhari en Muslim)

Voor de grote zonden dient men expliciet berouw te tonen.

1.3 De verdeling van mensen in het hiernamaals

Mensen worden in het hiernamaals in vier groepen verdeeld:

1. **De vernietigden** – degenen die zonder geloof sterven.
2. **De gestraften** – zij die zonden begaan hebben en daarvoor gestraft worden.
3. **De geredden** – zij die hun plichten vervulden, maar zonder extra inspanningen.
4. **De succesvolsten** – de vromen en Godsbewusten die streven naar perfectie in geloof en daden.

De Profeet ﷺ beschreef hoe Allah tevreden is met de berouwvolle:

الله أشد فرحًا بتوبة عبده المؤمن من رجل في أرض دَوِيَّةٍ مهلكة، معه راحلته، عليها طعامه وشرابه، فنام فاستيقظ وقد ذهب... فالله أشد فرحًا بتوبة العبد المؤمن من هذا براحلته

“Allah is meer verbeugd (tevreden) over het berouw van een gelovige dienaar dan een man die in een verlaten woestijn is en zijn kameel met voedsel en water verliest, vervolgens denkt dat hij zal sterven, en dan plotseling zijn kameel terugvindt.” (Al-Bukhari en Muslim)

1.4 De voorwaarden voor oprecht berouw

Voor een geldig berouw dien je het volgende te doen:

1. **Spijt voelen** over de zonde die je hebt begaan.
2. **Het direct verlaten** van de zonde.
3. **Een oprechte intentie hebben om niet terug te keren** naar de zonde.
4. **Schade herstellen** als de zonde anderen heeft geraakt, zoals het teruggeven van gestolen eigendommen.

Het gevolg van oprecht berouw tonen is dat je zonde wordt uitgewist. De Profeet ﷺ zei namelijk:

التائب من الذنب كمن لا ذنب له

“Degene die berouw toont van een zonde, is als iemand die nooit een zonde heeft begaan.” (Ibn Majah)

Het kan zelfs zo zijn dat Allah jouw zonden verandert in goede daden. Allah zegt in de Koran: **“Behalve degenen die berouw hebben en geloven en goede daden verrichten. Voor diegenen zal Allah hun zonden in goede daden veranderen, en Allah is Vergevingsgezind, Genadevol.”** (Surah al-Furqaan, vers 70)

1.5 De vier categorieën van berouwvolle mensen

1. **De oprechte berouwvolle (sâbiqûn bil-khayrât)** – Zij die nooit meer terugkeren naar hun zonden.
2. **De berouwvolle met kleine misstappen (nâfsul-lawwâma)** – Zij die soms vallen, maar altijd terugkeren.
3. **De weifelende berouwvolle (nâfsul-mulhimah)** – Zij die tussen goed en kwaad schommelen en berouw uitstellen.
4. **De zondaar zonder berouw (nâfsul-ammâra bis-sû')** – Zij die zondigen zonder berouw en in gevaar zijn voor een slechte afloop.

De Profeet ﷺ waarschuwde: *إن الله يقبل توبة العبد ما لم يغر*

"Allah accepteert het berouw van een dienaar zolang zijn ziel nog niet in zijn keel is (bij het sterven)." (Tirmidhi)

Dit betekent dat berouw wordt geaccepteerd zolang iemand nog leeft. Op je sterfbed, vlak voor je dood, is berouw tonen niet meer mogelijk. De farao, die keer op keer wonderen zag maar er niet in geloofde, zei vlak voordat hij verdronk dat hij geloofde. Dit werd echter niet van hem geaccepteerd. In de Koran wordt dit als volgt beschreven:

"En Wij brachten de Kinderen van Israël over de zee en de Farao volgde met zijn leger uit tirannie en vijandschap, totdat, toen hij verdronk, Farao zei: 'Ik geloof dat er geen god is dan Degene waarin de Kinderen van Israël geloven en ik behoort tot hen die zich hebben overgegeven (aan Allah).'" (Allah zei): "Nu (geloof je) terwijl je eerder weigerde te geloven en je tot de onmatigenden behoorde?" (Surah Yunus, verzen 90-91)

Daarom is het uitstellen van berouw tonen zeer riskant. Het is tevens een list van de duivel om je te laten denken dat je later nog berouw kunt tonen en je op deze manier elke keer laat zondigen. Voordat je het weet, blaas je je laatste adem uit. Daarom dienen we dagelijks berouw te tonen. Moge Allah ons van degenen maken die veelvuldig berouw tonen en van diegenen maken wiens berouw wordt geaccepteerd. Amien!

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ

"En Hij (Allah) is Degene die het berouw van Zijn dienaren accepteert."

(Surah Ash-Shura, vers 25)

H2. Geduld en dankbaarheid

Dit hoofdstuk is opgedeeld in drie delen:

1. **Geduld (*sabr*)** – de deugden, soorten en situaties waarin men geduld moet hebben.
2. **Dankbaarheid (*shukr*)** – het belang en de soorten ervan.
3. **De samenhang tussen geduld en dankbaarheid**

2.1 Geduld

Geduld wordt in de Koran op ongeveer negentig plaatsen genoemd. Allah verbindt er veel zegeningen en hoge statussen aan en maakt het een sleutel tot succes. Enkele verzen:

- وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَمَةً يَهْتَدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ
''En Wij maakten van hen leiders die met Ons bevel leidden, omdat zij geduldig waren en van Onze tekenen overtuigd waren.'' (Surah as-Sajdah: 24)
- وَلَنَجْزِيَنَّهُ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ
''En Wij zullen degenen die geduldig waren hun beloning geven overeenkomstig het beste van wat zij plachten te doen.'' (Surah an-Nahl: 96)
- إِنَّمَا يُوفَى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ
''Voorwaar, de geduldigen worden hun beloning volledig gegeven zonder afrekening.'' (Surah az-Zumar: 10)
- ''Gedenk Mij (in jullie gebeden) daarom, dan zal Ik jullie gedenken, en wees Mij dankbaar (voor de gunsten door geboortzaamheid) en wees Mij niet ondankbaar (door zondigheid). O jij die gelooft! Zoek hulp met geduld en gebed. Waarlijk, Allah is met de geduldigen. En zeg niet van degenen die op Allah's weg zijn gedood: "Zij zijn dood." Nee, zij leven, maar jullie beseffen (het) niet. En waarlijk, Wij zullen jullie beproeven met iets van vrees en honger; (maar ook) verlies van rijkdommen, levens (tijdens veldslagen, de dood en ziektes) en vruchten (die voortvloeien uit jullie arbeid). Maar verkondig blijde tijdingen (van het Paradijs) aan de geduldigen. En als zij door een (beproevende) ramp worden getroffen, zeggen zij: "Waarlijk, het is aan Allah dat wij toebehoren (dus doet Hij met ons wat Hij wenst) en het is tot Hem dat wij zullen terugkeren (in het Hiernamaals)." Zij zijn degenen aan wie vergiffenis wordt geschonken door hun Heer, en die Zijn Genade (en gunsten) ontvangen. Zij zijn de rechtgeleiden.'' (Surah Al-Baqarah, verzen 152-157)

De Profeet ﷺ zei:

''Niemand is een betere en ruimere gave geschonken dan geduld.'' (Al-Bukhari & Muslim)

Ook zei hij ﷺ:

''Geduld is ten opzichte van geloof als het hoofd ten opzichte van het lichaam.'' (Ad-Daylami, zwakke overlevering)

Hassan al-Basri, een van de grote geleerden van de tabi'ien, zei:

''Geduld is een schat uit de schatten van het goede, en Allah geeft het alleen aan een edele dienaar bij Hem.''

Een van de vromen had iets bij zich waarop stond: وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا

''Wees geduldig met het oordeel van jouw Heer, want jij bent onder Onze bescherming.'' (Surah At-Toer, vers 48)

Dit toont aan hoe geduld een essentiële eigenschap is voor een gelovige. Geduld is een eigenschap die specifiek is voor de mens. Dieren worden volledig beheerst door hun instincten en verlangens, zonder de kracht om weerstand te bieden. Engelen daarentegen zijn puur en worden niet geconfronteerd met verleidingen. De mens bevindt zich tussen deze twee en heeft het vermogen om zijn verlangens te onderdrukken.

Als de rationele kant van de mens de controle overneemt, en tot de geduldigen behoort, dan stijgt hij in rang. In de Koran staat: *‘Waarlijk, Wij hebben de mens (Adam en zijn nageslacht) in de beste vorm geschapen. Daarna doen Wij hem terugkeren tot het laagste van het laagste. Behalve degene die geloven en goede daden verrichten. Zij krijgen een oneindige beloning.’* (Surah at-Tin, verzen 4-6)

Als de mens zich laat leiden door zijn begeerten, wordt hij als de volgelingen van Shaytaan. Dan daalt zijn status naar het diepste. Allah zegt hierover in de Koran: *‘Heb jij degene gezien die zijn eigen wens als god heeft genomen? Zou jij dan een beschermer voor hem zijn? Of denk je dat de meesten van hen kunnen horen of begrijpen? Zij zijn slechts als vee; nee, zij zijn veel verder afgedwaald van het Pad.’* (Surah al-Furqaan, verzen 43-44)

Soorten geduld en situaties waarin men geduld moet hebben

Geduld wordt onderverdeeld in twee hoofdtypen:

1. **Lichamelijk geduld** – zoals het verdragen van fysieke ontberingen, het uitvoeren van zware aanbiddingen of het verdragen van pijn en lijden.
2. **Innerlijk geduld** – het beheersen van verlangens. Dit kan verder worden onderverdeeld in:
 - **Kuisheid (iffah)** – het beheersen van seksuele begeerten.
 - **Moedig zijn (shaja’ah)** – geduld in strijd en gevechten.
 - **Verdraagzaamheid (hilm)** – het onderdrukken van woede.
 - **Zelfbeheersing (zuhd)** – afstand nemen van luxe.
 - **Tevredenheid (qana’ah)** – tevreden zijn met weinig. De Profeet ﷺ zei: *‘Wie onder jullie s’ochtends wakker wordt en zich veilig voelt in zijn gemeenschap, gezond is en voedsel heeft voor zijn dag; het is alsof hij de hele wereld bezit.’*

Er zijn drie soorten situaties waarin men geduld moet hebben:

1. **Bij gehoorzaamheid aan Allah**
 - Het uitvoeren van gebeden, vasten, zakaat en andere aanbiddingen vereist inspanning en doorzettingsvermogen.
2. **Bij het vermijden van zonden**
 - Dit omvat het vermijden van roddelen, liegen, het volgen van begeerten en andere verboden zaken.
3. **Bij rampen en beproevingen**
 - Zoals ziekte, verlies van geliefden of materiële schade. De Profeet ﷺ zei: *‘Van wie Allah het goede wil, die beproeft Hij.’* (Al-Bukhari) Zo iemand zal namelijk geduldig zijn en dat zal een middel zijn tot zijn verlossing.

2.2 Dankbaarheid

Dankbaarheid is een van de meest geliefde eigenschappen bij Allah. Allah zegt:

- وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ
''En Wij zullen de dankbaren belonen.'' (Surah Aali 'Imraan, vers 145)
- مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِن شَكَرْتُمْ وَءَامَنْتُمْ
''Waarom zou Allah jullie straffen als jullie dankbaar zijn en geloven?'' (Surah an-Nisaa, vers 147)

De Profeet ﷺ zei tegen zijn vrouw Aisha toen zij hem zag bidden tot zijn voeten opzwelden:

''Moet ik dan geen dankbare dienaar zijn?'' (Al-Bukhari & Muslim)

Je kunt op drie manieren dankbaar zijn:

1. **Met het hart** – de innerlijke erkenning dat alles van Allah komt.
2. **Met de tong** – Allah prijzen en bedanken. Door bijvoorbeeld het zeggen van alhamdu lillah.
3. **Met daden** – het gebruiken van de zegeningen van Allah op een manier die Hem behaagt. Dat je bijvoorbeeld je rijkdom gebruikt om anderen te helpen.

De Profeet ﷺ zei: ''Het spreken over de gunsten van Allah is een vorm van dankbaarheid, en het negeren ervan is een vorm van ondankbaarheid.'' (Ahmad & at-Tirmidhi)

2.3 De samenhang tussen geduld en dankbaarheid

Geduld en dankbaarheid zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Een gelovige dient zich altijd in één van deze twee situaties te bevinden:

- Bij voorspoed is hij dankbaar.
- Bij tegenspoed is hij geduldig.

De Profeet ﷺ zei: ''De situatie van de gelovige is wonderbaarlijk! Alles is goed voor hem. Als hij voorspoed heeft, is hij dankbaar, en dat is goed voor hem. Als hij wordt getroffen door tegenspoed, is hij geduldig, en dat is goed voor hem.'' (Muslim)

Welke is beter: geduld of dankbaarheid?

Er is discussie over welke van de twee beter is. In werkelijkheid hangt het af van de situatie van de persoon. Degene die zijn rijkdom gebruikt om Allah te gehoorzamen is beter dan de arme die alleen maar geduldig is. Maar een arme die geduldig is en zijn hart verbonden houdt met Allah kan hoger staan dan een rijke die slechts matig dankbaar is.

H3. Hoop en vrees

Hoop en vrees zijn als de twee vleugels waarmee de gelovige naar een verheven spirituele staat kan opstijgen. Beide zijn noodzakelijk voor een gebalanceerde spirituele reis en dienen om obstakels op de weg naar het Hiernamaals te overwinnen.

3.1 Hoop (raja')

Hoop is een van de stations van de spirituele reizigers. Het wordt een vaststaand station genoemd als het een blijvende eigenschap is en een toestand (*haal*) als het tijdelijk en veranderlijk is. Ibn Qudamah onderscheidt hoop van valse verlangens; echte hoop vereist inspanning en goede daden, terwijl een wens zonder inzet slechts zelfbedrog is.

Hij vergelijkt het hart met een akker: geloof is het zaad, goede daden zijn de irrigatie (kunstmatig bevoeien van landbouwgrond met water), en een puur hart is de vruchtbare grond. Wie hoopt op vergiffenis zonder inspanning en verbetering van zijn hart, is als iemand die in dorre grond zaait en toch een rijke oogst verwacht. Ware hoop is gebaseerd op daden, zoals Allah zegt:

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خُلْفٌ وَرَثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا

''Maar er kwamen na hen opvolgers die het Boek erfden, zij namen de tijdelijke genietingen van deze wereld en zeiden: 'Wij zullen vergeven worden...''' (Surah al-A'raf, vers 169)

De Profeet ﷺ zei:

الكيس من دان نفسه وعمل لما بعد الموت، والعاجز من أتبع نفسه هواها وتمنى على الله الأمانى

''De verstandige is degene die zichzelf ter verantwoording roept en werkt voor wat na de dood komt. De onbekwame is degene die zijn verlangens volgt en slechts (valse) hoop koestert zonder daden.''' (Ahmad en Tirmidhi)

Ware hoop motiveert tot het volharden in gehoorzaamheid en leidt tot vreugde in de nabijheid van Allah. Er horen dus daden bij. In de Koran staat namelijk:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ

''Voorwaar, degenen die geloven, emigreren en strijden op de weg van Allah, zij hopen op Zijn genade.''' (Surah al-Baqara, vers 218)

De Genade van Allah is immens, zoals blijkt uit Zijn woorden:

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا

''Zeg: O Mijn dienaren die buitensporig tegen zichzelf zijn geweest, wanhoop niet aan de Genade van Allah. Voorwaar, Allah vergeeft alle zonden.''' (Surah az-Zumar, vers 53)

De Profeet ﷺ leerde dat Allah zegt: أنا عند ظن عبدي بي

''Ik ben zoals Mijn dienaar over Mij denkt.''' (Bukhari en Muslim)

Daarom is een goede verwachting van Allah essentieel voor een vredige dood. Wees dus ervan overtuigd dat Allah je zal vergeven. Verricht daarnaast ook goede daden, zodat je hoop geen valse hoop is.

3.2 Vrees (khawf)

Vrees voor Allah is het brandende gevoel in het hart dat voortkomt uit de angst voor een toekomstige bestraffing. Het is niet het tegenovergestelde van hoop, maar eerder een begeleider ervan. De mate van vrees is afhankelijk van het bewustzijn van iemands zonden en de Grootheid van Allah. Shaykh al-Bouti werd gevraagd hoe het mogelijk is dat wij Allah vrezen, terwijl we tegelijkertijd van Hem houden. Hij antwoordde: ''Is er een grotere angst dan de angst om de liefde te verliezen van Degene die jij liefhebt?''

De Profeet ﷺ zei: أنا أعلمكم بالله، وأشدكم له خشية

''Ik ben degene onder jullie die Allah het beste kent en het meest ontzag voor Hem heeft.''' (Bukhari en Muslim)

إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ

''Voorwaar, onder Zijn dienaren vrezen slechts de geleerden (daadwerkelijk), Allah.''' (Surah Fatir, vers 28)

Ware vrees leidt tot een afkeer van zonden, een focus op het Hiernamaals en een constante zelfreflectie. De Profeet ﷺ zei:

إذا اقشعر جلد العبد من مخافة الله تحاتت عنه ذنوبه كما يتحات عن الشجرة اليابسة ورقها

“Wanneer de huid van een dienaar rilt uit vrees voor Allah, vallen zijn zonden af zoals de bladeren van een dorre boom.” (At-Tabarani)

Allah belooft veiligheid op de Dag des Oordeels aan degenen die Hem in deze wereld vreesden:

وعزتي وجلالي، لا أجمع على عبدي خوفين، ولا أجمع له أمنين. إن أمني في الدنيا، أخفته يوم القيامة، وإن خافني في الدنيا، أمنت يوم القيامة

“Bij Mijn Eer en Majesteit! Ik verzamel voor Mijn dienaar geen twee angsten en geen twee zekerheden. Als hij zich veilig waant voor Mij in deze wereld, zal Ik hem angst aanjagen op de Dag des Oordeels. Maar als hij Mij vreest in deze wereld, zal Ik hem veiligheid schenken op de Dag des Oordeels.” (Ibn Hibban)

Allah zegt ook: وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٌ

“En voor degene die de Majesteit van zijn Heer vreest, zijn er twee tuinen.” (Surah ar-Rahman, vers 46)

3.3 De balans tussen vrees en hoop

De balans tussen vrees en hoop hangt af van de situatie. Als een persoon geneigd is tot zonden en nalatigheid, heeft hij meer vrees nodig. Als hij neigt naar wanhoop, heeft hij meer hoop nodig. Idealiter zijn beide in evenwicht. Als de vrees en hoop van een gelovige gewogen zouden worden, zouden ze in balans moeten zijn. Bij het sterven moet de hoop echter overheersen, zoals de Profeet ﷺ zei:

لا يموتن أحدكم إلا وهو يحسن الظن بالله

“Laat niemand van jullie sterven zonder een goede verwachting van Allah te hebben.” (Muslim)

De Profeet ﷺ was de meest vrome en vreesde Allah op een manier die zijn metgezellen inspireerde:

وكان إذا رأى غيمًا وريحًا، عُرف ذلك في وجهه

“Wanneer hij wolken en wind zag, werd dat zichtbaar op zijn gezicht (uit vrees voor een mogelijke straf van Allah voor mensen).” (Bukhari en Muslim)

Zijn metgezellen hadden ook intense vrees voor Allah. Er wordt overgeleverd dat Abu Bakr zei: “Ik wou dat ik een boom was die werd omgebakt en opgegeten.”

Umar ibn al-Khattab had donkere strepen op zijn gezicht van het vele huilen. En het wordt overgeleverd dat Uthman zei: “Ik zou willen dat ik nooit opnieuw werd opgewekt.”

Vrees en hoop zijn twee essentiële elementen in de spirituele reis van een moslim. Ze helpen de gelovigen om zich los te maken van wereldse begeerten en zich volledig op Allah te richten. De ware vromen waren zij die, ondanks hun rechtschapenheid, altijd tussen hoop en vrees balanceerden en zichzelf nooit veilig waanden voor het oordeel van Allah.

Moge Allah ons maken tot mensen die in evenwicht zijn tussen vrees en hoop,
en ons leiden naar Zijn genade.
Ameen!

H4. Armoede en ascese

Liefde voor de wereld is de wortel van alle zonden. Het loslaten ervan leidt tot verlossing. Er zijn twee manieren om afstand te nemen van de wereld: ofwel wordt de wereld van iemand weggenomen (armoede), ofwel keert iemand zich er vrijwillig van af (ascese). Beide zullen behandeld worden.

4.1 Armoede (Faqr)

Armoede betekent behoefte. Alle schepselen zijn daarom in essentie arm, omdat iedereen afhankelijk is van Allah. Er zijn verschillende houdingen ten opzichte van rijkdom:

1. De ascetische (zahid): Hij verafschuwt rijkdom en vlucht ervoor.
2. De tevreden persoon (radi): Hij verlangt er niet naar, maar haat het ook niet.
3. De bescheidene (qani'): Hij geeft de voorkeur aan rijkdom, maar zoekt het niet actief.
4. De gretige (haries): Hij verlangt naar rijkdom, maar zoekt het alleen als het haalbaar is.
5. De noodlijdende (mudtar): Hij heeft rijkdom nodig om te overleven.

De hoogste status is die van de zahid, die onverschillig is voor het bestaan of ontbreken van rijkdom. Dit is het niveau van vele metgezellen, zoals Aisha, Abu Bakr en Omar. Ze gaven grote hoeveelheden geld uit en hechtten er geen waarde aan.

Allah prijst bepaalde armen in de Koran: **لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أَحْصَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ**
“(Liefdadigheid is) voor de armen, die door Allah beperkt zijn en zich niet door het land kunnen bewegen. Degene die hen niet kent, denkt dat zij rijk zijn vanwege hun bescheidenheid. Je herkent hen aan hun tekens; zij vragen niet van de mensen op opdringende wijze. En al het goede dat jullie uitgeven, waarlijk Allah weet ervan.” (Surah al-Baqara, vers 273)

Enkele overleveringen (ahadith) over armoede

De Profeet ﷺ zei: **قمت على باب الجنة فإذا عامة من يدخلها الفقراء، إلا أن أصحاب الجدم محبوسون**

“Ik stond bij de poort van het Paradijs en zag dat de meerderheid van de binnenkomers de armen waren, terwijl de rijken werden opgehouden.” (Al-Bukhari en Muslim)

In een andere overlevering lezen we: **يدخل فقراء المؤمنين الجنة قبل أغنيائهم بخسمائة عام**

“De arme gelovigen zullen 500 jaar vóór de rijken het Paradijs binnengaan.” (At-Tirmidhi)

De volgende dua (smeekebede) leren we uit de sunnah: **اللهم اجعل رزق آل محمد قوتاً**

“O Allah, maak het levensonderhoud van de familie van Muhammad toereikend (zonder overvloed of tekort).” (Al-Bukhari en Muslim)

Gedragcodes voor de arme

Armoede kan een beproeving zijn of een spirituele deugd, afhankelijk van hoe iemand ermee omgaat. Een arme gelovige dient er als volgt mee om te gaan:

- Hij mag zijn situatie niet haten, maar het accepteren.
- Hij moet tevreden en geduldig zijn, en niet klagen bij mensen.
- Hij mag geen respect tonen voor rijken enkel vanwege hun rijkdom.
- Hij moet blijven aanbidden en, indien mogelijk, geven van wat hij bezit.

Een arme mag enkel nemen als hij het echt nodig heeft en moet erop letten dat de gift zuiver is en zonder verkeerde intenties. De Profeet ﷺ zei: وما لا فلا تتبعه نفسك

“Wat tot jou komt van deze rijkdom zonder dat je ernaar uitkijkt of om vraagt, neem het. Maar achtervolg niets met je begeerte.” (Al-Bukhari en Muslim)

Sommige ahadith verbieden het bedelen, zoals de volgende: لا تزال المسألة بأحدكم حتى يلقى الله وليس في وجهه مزعة لحم

“Iemand zal blijven bedelen totdat hij Allah ontmoet zonder een stukje vlees op zijn gezicht.” (Al-Bukhari en Muslim)

Maar geld vragen is toegestaan in uiterste nood. Vragen moet echter met bescheidenheid gebeuren en alleen als er geen andere optie is. Er wordt gezegd: للسائل حق وإن جاء على فرس

“De bedelaar heeft recht op iets, zelfs als hij op een paard komt.”

4.2 Ascese (Zuhd)

Zuhd is het afwenden van verlangens naar iets werelds. Er zijn hier drie niveaus van:

1. De beginner (mutazahid): Hij verlangt naar de wereld, maar vecht ertegen.
2. De gevorderde (zahid): Hij voelt geen gehechtheid, maar ziet zijn ascese als een prestatie.
3. De volmaakte (zahid kamil): Hij ziet de wereld als waardeloos en denkt niet eens dat hij iets heeft opgeofferd.

Allah zegt in de Koran: قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَى

“Zeg: de genietingen van de wereld zijn gering, en het Hiernamaals is beter voor degenen die Allah vrezen.” (Surah an-Nisa, vers 77)

De Profeet ﷺ zei: من أصبح وهمه الدنيا، شئت الله عليه أمره، وجعل فقره بين عينيه... ومن أصبح وهمه الآخرة، جمع الله له همه، وجعل غناه في قلبه

“Wie ’s ochtends wakker wordt en de wereld zijn grootste zorg is, Allah zal zijn zaken verspreiden en armoede tussen zijn ogen plaatsen. Maar wie wakker wordt en de Akhirah zijn grootste zorg is, Allah zal zijn zaken bijeenbrengen en rijkdom in zijn hart plaatsen.”

Noodzakelijke levensbehoeften

Zuhd betekent niet het verlaten van basisbehoeften zoals eten, kleding en onderdak, maar het beperken ervan tot wat noodzakelijk is. Dit kan als volgt worden samengevat:

- **Voedsel:** Alleen wat nodig is om in leven te blijven, zoals de Profeet ﷺ en zijn familie op sommige dagen leefden op enkel dadels en water.
- **Kleding:** Bescheiden en eenvoudig, zoals de Profeet ﷺ en zijn metgezellen.
- **Woning:** Bescheiden zonder overbodige luxe.
- **Geld:** Alleen wat nodig is, zonder obsessie voor rijkdom.
- **Status en eer:** Vermijden waar mogelijk, tenzij noodzakelijk voor religie.

Tekenen van een ware asceet (zahid)

Een ware asceet (zahid) is te herkennen aan het volgende:

- Hij is niet blij met bezit en niet verdrietig over verlies.

Allah zegt in de Koran: لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ

“Zodat jullie niet teleurgesteld zullen zijn over de (goede) zaken die aan jullie zijn voorbijgegaan, en evenmin dat jullie je (verwaand) verheugen over (het goede) dat jullie werd toebedeeld.” (Surah al-Hadid, vers 23)

- Hij hecht geen waarde aan lof of kritiek van anderen.
- Zijn grootste vreugde ligt in de aanbidding van Allah.

Zuhd is dus niet enkel het verlaten van de wereld, maar het richten van het hart op Allah.

H5. Tawhied (eenheid van Allah) en Tawakkul (vertrouwen op Allah)

Tawakkul, het vertrouwen op Allah, is zeer belangrijk. Het komt voor in vele verzen en overleveringen. Hieronder volgen er een aantal.

Allah zegt: **وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ**

“En op Allah moeten de gelovigen vertrouwen.” (Surah Aali ‘Imraan, vers 122)

En ook: **وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ**

“En wie op Allah vertrouwt, dan is Hij voor hem voldoende.” (Surah at-Talaq, vers 3)

De Profeet ﷺ zei dat er 70.000 van zijn volgelingen zonder berekening het Paradijs binnen zullen gaan. In de overlevering staat dat dit onder andere gaat over degenen die op Allah vertrouwen. Tawakkul hebben dus.

De Profeet ﷺ zei ook: **لَوْ أَنَّكُمْ تَوَكَّلْتُمْ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ، لَرَزَقَكُمْ كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرَ تَغْدُو خِمَاصًا وَتَرُوحُ بِطَانًا**

“Als jullie op Allah zouden vertrouwen zoals het Hem toekomt, dan zou Hij jullie voorzien zoals Hij de vogels voorziet: zij vertrekken met lege magen en keren terug met volle.”

5.1 Niveaus van Tawakkul en Tawhied

De grondslag van Tawakkul is Tawhied. Tawakkul is dus gebouwd op Tawhied. Er zijn hier drie niveaus van;

1. **Geloof zonder bewijs:** men zegt: *“La ilaha illa Allah, wahdahu la sharika lah, lahul mulk walahul hamd, wahuwa ‘ala kulli shay’in qadeer”* (Er is geen god behalve Allah, alleen, zonder deelgenoot. Aan Hem behoort het koninkrijk en Hem komt alle lof toe, en Hij is tot alle dingen in staat). Men gelooft in deze woorden, maar zonder kennis van bewijs — dit is het geloof van de gewone mensen.
2. **Alles zien als komend van Allah:** ook al lijken er meerdere oorzaken te zijn, men ziet het als afkomstig van Één Bron – dit is het niveau van de nabijen tot Allah.
3. **Geen enkele andere oorzaak dan Allah zien:** men ziet Allah als de enige Werkzame. Er wordt niet vertrouwd op regen voor planten, noch op wind voor vaartuigen. Er wordt dus geen nadruk gelegd op de middelen. Te veel nadruk leggen op middelen, is namelijk als iemand die wordt gered van executie maar enkel de pen prijst waarmee het pardon is geschreven, niet de koning die het bevel gaf. En dat is natuurlijk een teken van onwetendheid.

Niveaus van Tawakkul

Er zijn drie niveaus van Tawakkul, het vertrouwen op Allah:

1. **Vertrouwen zoals bij een zaakwaarnemer:** je vertrouwt zoals je een betrouwbare persoon een taak toevertrouwt.
2. **Vertrouwen zoals een kind op zijn moeder:** het kind kent niemand anders dan haar. Zo moet de dienaar volledig gehecht zijn aan Allah.
3. **Als een dode in handen van de wassende:** totale overgave zonder weerstand of eigen wil. Dit niveau is echter zeldzaam en moeilijk te verkrijgen/behouden.

5.2 Praktische uitwerking van Tawakkul

Sommigen denken dat Tawakkul betekent dat je niets moet doen. Dit is een foute gedachte. Tawakkul betekent dat je met het lichaam handelt, maar met je hart volledig vertrouwt op Allah.

Omar zei: *“De echte mutawakkil is degene die zijn graan zaait en op Allah vertrouwt.”*

Tawakkul kunnen we onderverdelen in vier categorieën:

1. Voordelen verkrijgen (zoals werk)

Er zijn drie typen middelen:

- **Zeker werkende middelen:** zoals eten om honger te stillen. Deze mogen niet worden genegeerd uit naam van Tawakkul.
- **Middelen met sterke verwachting:** zoals voedsel meenemen op reis. Dit is toegestaan. De Profeet ﷺ nam ook proviand mee.
- **Zwakke, indirecte middelen:** zoals obsessief plannen voor rijkdom. Dit is afkeurenswaardig. Als het echter binnen de grenzen van de sharia blijft, is het toegestaan.

2. Opsparen voor de toekomst

Het opslaan van voedsel voor je familie is toegestaan. De Profeet ﷺ hield voedsel achter voor zijn familie. In een overlevering lezen we dat de metgezel Bilaal werd ontmoedigd om te sparen. De reden waarom Bilaal werd ontmoedigd van sparen, had echter een reden. Er waren namelijk behoeftigen in zijn omgeving.

3. Bescherming tegen gevaar

Het nemen van voorzorgsmaatregelen – zoals het dragen van een wapenrusting, sluiten van deuren, het vastbinden van een kameel – is niet in strijd met Tawakkul.

De Profeet ﷺ werd gevraagd over een rijdier: *أعقلها وأتوكل، أو أطلقها وأتوكل؟*

“Zal ik haar vastbinden en vertrouwen, of loslaten en vertrouwen?”

Hij ﷺ zei: *اعقلها وتوكل*

“Bind haar vast en vertrouw op Allah.”

Dat laat zien dat wij onze best moeten doen en tegelijkertijd op Allah moeten vertrouwen.

4. Behandeling en voorkomen van schade/ziekte

Behandeling en voorkomen van schade of ziekte is toegestaan en zelfs aanbevolen:

- **Zeker nuttige middelen:** zoals water voor dorst, mogen niet genegeerd worden.
- **Waarschijnlijke middelen:** zoals medicatie – zijn toegestaan en werden ook door de Profeet ﷺ gebruikt.
- **Twijfelachtige middelen zoals brandmerken (al-kayy):** de Profeet ﷺ prees degenen die dit niet deden.

Op het moment dat je ziek bent, is het niet gepast om daarover te klagen. Klachten uiten van ziekte wordt namelijk als onvolledig Tawakkul gezien. In zo een geval is stilzwijgende tevredenheid beter. Een man vroeg Imam Ahmad hoe het met hem ging. Hij antwoordde: *“Goed.”* Toen de man zei: *“Je had koorts”,* antwoordde hij: *“Als ik zeg dat het goed gaat, breng me dan niet naar wat ik haat.”*

Als een ziek persoon enkel beschrijft wat hij voelt als erkenning van de Macht van Allah, of om anderen te onderwijzen, wordt dat niet gezien als klagen. Als we ziek zijn dienen we te denken aan hetgeen de Profeet

ﷺ zei: *إني أوعك كما يوعك رجلان منكم*

“Ik ervaar ziekte zoals twee van jullie tezamen ziek zouden zijn.”

H6. Liefde, verlangen, innigheid en tevredenheid

Liefde voor Allah is het hoogste spirituele station dat iemand kan bereiken. Alles wat daarna komt, zoals verlangen (shawq), innigheid (uns) en tevredenheid (rida), zijn slechts gevolgen van die liefde. En alle spirituele stations ervoor, zoals berouw, geduld en ascese, zijn slechts voorbereidingen op liefde voor Allah.

6.1 Liefde voor Allah en Zijn Boodschapper ﷺ

De hele gemeenschap is het erover eens dat liefde voor Allah en Zijn Boodschapper ﷺ verplicht is. Allah zegt: "O gelovigen! Wie van jullie zich van het geloof afkeert, Allah zal hen vervangen door anderen **die van Hem houden en door Hem geliefd worden**..." (Surah al-Ma'ida, vers 54)

En ook: "En van de mensheid zijn er die anderen naast Allah als deelgenoten aannemen. Zij houden van hen zoals zij van Allah houden. **Maar degenen die geloven houden meer van Allah.** Als degenen die onrecht pleegden zouden weten, wanneer zij de bestraffing zien, (dan zouden zij weten) dat alle macht aan Allah toebehoort en dat Allah streng is in de bestraffing." (Surah al-Baqara, vers 165)

De Profeet ﷺ werd gevraagd naar het Uur. Dus wanneer de Dag des Oordeels zal aanbreken. Hij ﷺ vroeg de man wat hij voor het hiernamaals had voorbereid. De man zei dat hij weinig (extra) gebeden of gevast had, maar wel Allah en Zijn Boodschapper ﷺ liefhad. De Profeet ﷺ zei hierop: **المرء مع من أحب، وأنت مع من أحببت**

"De mens is met wie hij liefheeft. Jij bent met degene van wie je houdt." (Bukhari en Muslim)

Dit laat zien dat liefde voor Allah en de Profeet ﷺ essentieel is voor een moslim. Deze liefde dient ook te resulteren in aanbiddingen, goed gedrag en al het goede dat Allah van ons vraagt.

Oorzaken van liefde voor Allah

We dienen van Allah te houden omwille van heel veel zaken. Hieronder worden er slechts drie besproken.

1. **Liefde voor het bestaan en vervolmaking van het zelf:** wie begrijpt dat zijn bestaan, voortbestaan en vervolmaking allemaal van Allah afkomstig zijn, zal Hem per definitie liefhebben. Wij bestonden niet en Allah heeft ons geschapen. Hij heeft ons geschapen, terwijl Hij ons ook niet (als mens) had kunnen scheppen.
2. **Liefde voor wie goed doet:** de mens heeft mensen lief die hem goed behandelen en hem het goede geven. Hoe is het dan met Allah? Allah is de ware Gever. Als mensen jou iets schenken, is dat namelijk slechts door de schepping van Allah van hun bezit, wil en liefde voor jou. In de Koran staat: **وَإِنْ تَعْدُوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصَوْهَا**
"En als jullie de gunsten van Allah tellen, kunnen jullie ze niet opsommen." (Surah Ibrahim, vers 34; Surah an-Nahl, vers 18) Als we een lijst zouden maken van alle gunsten die wij hebben gekregen van Allah, zou ons dat niet lukken. Al hetgeen wij hebben is namelijk een gunst.
3. **Liefde voor volmaaktheid:** de mens houdt van volmaaktheid en het goede. Een verre koning die wijs en rechtvaardig is, wordt zelfs geliefd. Wij dienen dus nog veel meer te houden van Allah. Hij is de Bron van elke volmaaktheid.

De liefde van Allah voor Zijn dienaren

De liefde van Allah voor Zijn dienaren is te lezen in verschillende verzen en overleveringen.

Allah zegt: **إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ**

"Voorwaar, Allah houdt van degenen die berouw tonen en zich reinigen." (Surah al-Baqara, vers 222)

En ook: **قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ**

"Zeg (o Profeet ﷺ): "Als jullie van Allah houden, volg mij (de Profeet ﷺ) dan, en Allah zal van jullie houden." (Surah Aali 'Imraan, vers 31)

Een hadith qudsi vermeldt: *ما يزال عبدى يتقرب إلى بالنوافل حتى أحبه*
“Mijn dienaar blijft zich tot Mij naderen met extra daden tot Ik van hem houd.” (Sahih)

Tekenen van liefde voor Allah

Hoe kun je weten of je Allah daadwerkelijk liefhebt? Daar zijn een aantal tekenen voor. Deze tekenen zijn:

- **Verlangen naar ontmoeting met Allah.** De mens verlangt naar hetgeen hij liefheeft. Indien wij daadwerkelijk van Allah houden, dienen wij te verlangen naar Hem.
- **Voorkeur voor de Wil van Allah boven eigen begeerten.** Dit betekent het vermijden van Zijn verboden en het volgen van Zijn geboden.
- **Niet constant ongehoorzaam zijn, ook al komt zonde soms voor**
- **Constant gedenken van Allah** en liefde voor de Koran. Er wordt gezegd:
إن كنت تزعج حبي فلم هجرت كتابي
“Als je beweert van Mij te houden, waarom heb je dan Mijn Boek verlaten?” Dit laat zien hoe belangrijk het is om een goede relatie met de Koran te onderhouden door de geboden en verboden eruit in acht te nemen en het veelvuldig te reciteren.
- **Genot vinden in aanbidding** ondanks lichamelijke vermoeidheid. In plaats van dat je bijvoorbeeld het ochtendgebed niet op tijd verricht, doordat je voorkeur geeft aan het slapen. Er wordt overgeleverd dat Thābit al-Banānī zei:
كابدت الصلاة عشرين سنة، وتنعمت بها عشرين سنة
“Ik worstelde twintig jaar met het gebed, daarna genoot ik er twintig jaar van.”
- **Liefde voor de gelovigen en afkeer van de vijanden van Allah.** In de Koran staat hierover:
أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ
“Streng tegenover de (vijandige) ongelovigen, barmhartig onderling.” (Surah al-Fath, vers 29)

6.2 Het verlangen naar Allah (shawq)

De hoogste vreugde op aarde is kennis hebben van Allah. En in het Hiernamaals is dat het aanschouwen van Zijn Aangezicht. Een ware gelovige dient hiernaar te verlangen. Dit kan alleen als je houdt van Allah. Verlangen ontstaat namelijk uit liefde. Een ware gelovige verlangt voortdurend naar Allah. Het volle verlangen wordt pas gestild in het Hiernamaals bij de ontmoeting met Allah. Hoe deze ontmoeting precies zal zijn, weten we niet. Het is echter wel essentieel om hierin te geloven. In de Koran staat namelijk:
“Sommige gezichten zullen op die Dag verlicht zijn. Naar hun Heer kijkend.” (Surah al-Qiyaamah, verzen 22 en 23)

Zelfs de meest sublieme wereldse genoegens vallen in het niet bij de vreugde van het kennen van Allah. Die liefde drijft iemand tot het verkiezen van aanbidding, het nachtgebed en het voortdurend gedenken. De Profeet ﷺ leerde iemand de volgende smeekbede: *اللهم إني أسألك الرضى بعد القضاء، وبرد العيش بعد الموت، ولذة النظر إلى وجهك، وشوقاً إلى لقائك*
“O Allah, ik vraag U om tevredenheid na het besluit, een verkoelend leven na de dood, het genot van het kijken naar Uw Aangezicht, en een verlangen naar Uw ontmoeting.”

6.3 Innigheid (uns) en tevredenheid (rida)

Wie Allah waarlijk liefheeft, vindt zijn gezelschap zoet, verkiest eenzaamheid, vreest het gezelschap van mensen, en is volledig gericht op Allah. Zelfs pijn en rampen verdraagt hij omwille van Allah. De Profeet ﷺ zei: *إذا أراد الله بعبد خيراً أرضاه بما قسم له*
“Als Allah iets goeds voor een dienaar wil, maakt Hij hem tevreden met wat Hij hem gegeven heeft.” (Sahih)

Het wordt overgeleverd dat Ali zei: “Wie tevreden is met Allah’s besluit, zijn daden worden beloond. Wie ontevreden is, zijn daden worden verworpen.”

En het is overgeleverd dat in de Zaboor van de profeet Dawud staat: *“De snelsten op de Sirat zijn degenen die tevreden zijn met Mijn oordeel en wiens tong nat is van Mijn gedenken.”*

Tevredenheid bij pijn en rampspoed

Tevredenheid met het besluit van Allah kan samengaan met fysieke pijn, net zoals iemand tevreden is met een medische behandeling ondanks het ongemak, omdat het een hoger goed dient. Zoals gezegd: **مَا قَضَى**

اللَّهُ لِمُؤْمِنٍ مِّنْ قَضَاءٍ إِلَّا كَانَ خَيْرًا لَّهُ

“Wat Allah ook voor een gelovige beslist, het is altijd beter voor hem.”

Is er een tegenstrijdigheid tussen tevredenheid met het besluit van Allah en afkeer van zonden? Nee. Men kan tevreden zijn met het besluit van Allah, maar tegelijkertijd zonde verafschuwen vanwege haar lelijkheid en gevolgen. Net zoals je blij kunt zijn met de beslissingen van een arts om je een pijnlijke behandeling te geven, maar het lijden zelf onaangenaam vindt.

H7. Intentie (niyyah), oprechtheid (ikhlaas) en waarachtigheid (sidq)

Ware gelukzaligheid is alleen bereikbaar door kennis en aanbidding. Alle mensen zijn verloren, behalve de geleerden; de geleerden zijn verloren, behalve wie handelen; degenen die handelen zijn verloren, behalve de oprechten; en de oprechten verkeren in groot gevaar. In de Koran staat over sommige mensen het volgende:

وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَنْثُورًا

“Wij treden tot hun daden en maken ze tot verstrooid stof.” (Surat al-Furqan, vers 23)

Om ervoor te zorgen dat je daden niet tot verstrooid stof zullen worden gemaakt, dien je een juiste intentie, oprechtheid en waarachtigheid te hebben.

- **Intentie (niyyah):** zonder intentie is de daad leeg.
- **Oprechtheid (ikhlaas):** zonder oprechtheid is de intentie schijnvertoon.
- **Waarachtigheid (sidq):** zonder waarachtigheid is zelfs oprechtheid onvolledig.

7.1 De intentie (niyyah)

Er zijn vele verzen en overleveringen die gaan over intentie. Veel hadith boeken beginnen met de hadith:

إنما الأعمال بالنيات، وإنما لكل امرئ ما نوى

“Daden worden slechts beoordeeld naar intentie. Iedereen krijgt wat hij heeft bedoeld.” (Al-Bukhari en Muslim)

Omdat je de intentie van de ander niet kunt zien, is het altijd belangrijk om een goede mening (husn al-zan) te hebben over een ander. Dit houdt in dat je uitgaat van het goede. Een heel bekende overlevering hierover is de hadith van Usāmah bin Zayd (moge Allah tevreden met hen zijn). Hij zegt: “De Boodschapper van Allah ﷺ zond ons uit naar al-Huraqāt, een stam van Juhaynah. Wij vielen die stam in de vroege ochtend aan en versloegen hen. Een man van de Ansār en ik grepen een man (van de verslagen stam). Toen we hem onder controle hadden, zei hij: ‘Lā ilāha illā Allāh’ (Er is geen ware god dan Allah). Op dat moment spaarde de Ansār hem, maar ik viel hem aan met mijn speer en doodde hem. Toen we terugkeerden naar al-Madīnah, was het nieuws al tot de Boodschapper van Allah ﷺ doorgedrongen. Hij ﷺ zei tegen mij: ‘O Usāmah, heb je hem gedood nadat hij ‘Lā ilāha illā Allāh’ uitsprak?’”

Ik zei: “O Boodschapper van Allah ﷺ! Hij zei het alleen om zijn leven te redden.” De Boodschapper van Allah ﷺ bleef herhalen: “Heb je hem gedood nadat hij ‘Lā ilāha illā Allāh’ had uitgesproken?” Hij bleef dit tegen mij zeggen totdat ik wenste dat ik vóór die dag nog geen islam had aangenomen (zodat ik deze zonde niet zou hebben begaan).”

Er is een zwakke overlevering die luidt: نية المؤمن خير من عمله

“De intentie van de gelovige is waardevoller dan zijn daad.”

En er wordt het volgende overgeleverd:

ما من رجل يكون له ساعة من الليل يقومها، فينام عنها إلا كتب له أجر صلاته

“Als iemand gewend is om een deel van de nacht op te staan en hij slaapt daaroverheen, dan wordt toch de beloning voor het gebed voor hem geschreven.”

Daden kunnen op basis van de intentie onderverdeeld worden in drie categorieën:

1. **Daden die verboden zijn:** deze blijven zonden, zelfs met een goede intentie. Een voorbeeld hiervan is geld stelen om te doneren aan een moskee. Alhoewel de intentie (geld geven aan de moskee) goed is, is de daad (stelen) niet toegestaan. Dit is een list van de duivel om je te laten denken dat je goed bezig bent, terwijl je in realiteit een grote zonde begaat.

2. **Goede daden:** de waarde ervan hangt af van de intentie. Een goede intentie kan er dus voor zorgen dat de waarde van de daad waardevoller wordt. Een daad met meerdere goede intenties brengt meervoudige beloning. Bijvoorbeeld dat je in de moskee zit met de intentie voor i'tikaf, gebed, broederschap, en dergelijke.
3. **Toegestane (mubah) handelingen:** door een juiste intentie kunnen alledaagse handelingen veranderen in een aanbidding. Voor het eten en drinken dat je nuttig wordt je normaliter niet beloond. Maar indien je eet met de intentie om kracht te krijgen voor aanbidding, dan wordt je daarvoor beloond. De beloning is niet voor de daad op zich, maar voor de intentie.

7.2 Oprechtheid (ikhlaas)

Naast een goede intentie is het ook belangrijk om oprecht te zijn in je aanbidding. Zonder oprechtheid is de intentie namelijk schijnvertoon. Allah zegt in de Koran: *وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ*
''Zij zijn slechts bevolen om Allah te aanbidden, met zuivere toewijding aan Hem.'' (Surat al-Bayyina, vers 5)

En ook: *أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ*

''Aan Allah behoort de zuivere aanbidding.'' (Surah al-Zumar, vers 3)

In een zwakke overlevering wordt vermeld: *أخلص دينك يكفك القليل من العمل*

''Wees oprecht in je religie, dan volstaat weinig werk voor jou.''

Zelfs een klein bijmotief kan oprechtheid aantasten. Een daad wordt pas als zuiver gezien als het uitsluitend wordt verricht omwille van Allah. De oprechtste daad is die waar de ziel er zelf geen voordeel bij heeft. Om te testen of je oprecht bent kun je jezelf afvragen: zou ik dit ook gedaan of gezegd hebben als anderen er niet bij waren? Mocht het antwoord vaak nee zijn, dan kan het zijn dat je het goede enkel verricht als anderen het zien. Dit kan betekenen dat je de daden niet oprecht voor Allah zijn.

De Profeet ﷺ zei: *''Bij Allah, buiten Wie er geen god is, iemand van jullie zal werkelijk het soort daden verrichten dat toebehoort aan de mensen van het Paradijs, totdat er tussen hem en dit (het Paradijs) niet meer dan een armlengte afstand is; dan overkomt hem datgene wat voorbeschikt is en hij zal het soort daden verrichten dat toebehoort aan de mensen van de Hel, waarna hij deze (uiteindelijk) zal binnentreden. En (zo ook) zal iemand van jullie het soort daden verrichten dat toebehoort aan de mensen van de Hel, totdat er tussen hem en deze (de Hel) niet meer dan een armlengte afstand is; dan overkomt hem datgene wat voorbeschikt is en hij zal het soort daden verrichten dat toebehoort aan de mensen van het Paradijs, waarna hij dit (uiteindelijk) zal binnentreden.''* (Al-Bukhari en Muslim)

7.3 Waarachtigheid (sidq)

Naast het hebben van een juiste intentie en het oprecht zijn, is het belangrijk om waarachtig te zijn.

Zonder waarachtigheid is oprechtheid namelijk onvolledig. De Profeet ﷺ zei: *عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ*

''Houd vast aan waarachtigheid.'' (Al-Bukhari en Muslim)

En ook: *الصدق يهdy إلى البر، وإن البر يهdy إلى الجنة*

''Waarachtigheid leidt tot goedheid, en goedheid leidt tot het Paradijs.'' (Al-Bukhari en Muslim)

Vormen van waarachtigheid

Waarachtigheid dient te zien te zijn in vijf zaken:

1. **Waarachtigheid in spraak:** dus de waarheid spreken, al is het nadelig voor jezelf.
2. **Waarachtigheid in intentie:** verricht daden enkel voor Allah en niet om gezien te worden door anderen.
3. **Waarachtigheid in voornemen:** je voornemens moeten eerlijk zijn en standhouden bij beproeving. En dus niet dat je stopt met je goede voornemens bij tegenslagen.

4. **Waarachtigheid in daden:** hierbij dient je innerlijk overeen te komen met je uiterlijk. Dat je bijvoorbeeld niet naast anderen bidt alsof je heel vroom bent, terwijl je thuis niet bidt.
5. **Waarachtigheid in spirituele toestanden:** dat je echte angst en liefde voor Allah hebt en dat je echt vertrouwt op Allah. Dat het dus diep en blijvend is, en niet slechts oppervlakkig.

Over gemengde intenties en beloning

Daden met gemengde intentie, zoals een aanbidding met eigenbelang, worden beoordeeld op basis van welk motief overheerst:

- **Enkel een werelds motief** → dit is een zonde
- **Gelijke motieven** → geen beloning of straf
- **De oprechte intentie overheerst** → gedeeltelijke beloning

Allah kent onze intenties door en door. En iedereen zal in het Hiernamaals krijgen wat hij of zij verdient.

Allah zegt in de Koran:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ

"Allah doet geen onrecht ter grootte van een atoom." (Surat an-Nisa, vers 40)

H8. Zelfreflectie (muhasaba) en Godsbesef (muraqaba)

De Koran maakt duidelijk dat op de Dag des Oordeels elk mens zijn daden zal terugzien, hoe klein ook:

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا ۚ

“Op de dag waarop iedere ziel zich geplaatst zal vinden tegenover het goede wat hij gedaan heeft en het slechte wat hij gedaan heeft, zal hij wensen dat er een grote afstand tussen hem en het kwaad is.” (Surah Ali ‘Imraan, vers 30)

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿٧﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

“Wie ook maar het gewicht van een atoom aan goed verricht, zal het zien. En wie ook maar het gewicht van een atoom aan slecht verricht, zal het zien.” (Surah al Zalzalah, verzen 7–8)

Zelfreflectie in dit leven verlicht het oordeel in het Hiernamaals, omdat je je op deze wereld nog kan aanpassen. In het hiernamaals is dit niet meer mogelijk. Wie zijn ziel niet aanspreekt en beoordeelt, zal spijt ervaren. De weg naar veiligheid in het hiernamaals is zelfcontrole en correctie op de wereld.

8.1 De zes fasen van spirituele controle

1. Vooraf: Voorwaarden stellen (musharata)

Zoals een handelaar zijn partner controleert, dien je ook je ziel vóór elke dag aan te spreken. Zeg bijvoorbeeld na het ochtendgebed: *“Vandaag is een nieuwe kans; als ik gisteren was gestorven, had ik gewenst dat ik nog een dag had om Allah te gehoorzamen—verspil deze dag dus niet.”*

Elke dag zijn er als het ware 24 kluizen. Voor elk uur vul je een:

- Een kluis vol licht indien je een uur gehoorzaam was;
- Een kluis vol duisternis indien je een uur gezondigd hebt;
- En een lege kluis indien je tijd verspild hebt.

De gelovige zou zijn ogen, oren, tong, maag, enzovoorts instructies moeten geven om het goede te doen op die dag. Dit zijn namelijk de poorten naar het Vuur. Elke zintuig moet bewust en met discipline worden ingezet voor het goede.

2. Tijdens: Waakzaamheid (muraqaba)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا

“O jullie die geloven! Wees geduldig, volhardend, en wees standvastig.” (Surah Ali ‘Imraan, vers 200)

De ziel moet in het moment dus gemonitord worden. Dit is het besef dat Allah altijd kijkt en jou altijd

ziet. De Profeet ﷺ zei: *إِنَّهُ يَرَاكَ*

“Aanbid Allah alsof je Hem ziet. Als je Hem niet ziet, weet dan dat Hij jou ziet.” (hadith Jibreel)

Iemand die oprecht is, handelt enkel als het puur voor Allah is. Als het ego of wereldse drang de motivatie is, dien je te stoppen.

3. Na afloop: Evaluatie (muhasaba)

Je dient elke dag te evalueren over je dag. Wat heb jij vandaag gedaan voor Allah? Hoe gemotiveerd was je in je aanbiddingen en hoe heb je je weerhouden van zonden?

In de Koran staat: *يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ*

“O jullie die geloven! Vrees Allah en laat elke ziel kijken wat zij vooruitstuurt voor morgen.” (Surah al-Hashr, vers 18)

In een zwakke overlevering staat vermeld: الكيس من دان نفسه وعمل لما بعد الموت

“De slimme is degene die zijn ziel beoordeelt en handelt voor na de dood.”

De ziel wordt vergeleken met een handelspartner, waarbij het kernkapitaal, de verplichte daden zijn. De vrijwillige daden worden gezien als winst. En zonden worden gezien als verlies. Zorg er aan het einde van de dag dus voor dat je naast je kernkapitaal, winst heb gemaakt.

4. Corrigerende straf (mu‘aqaba)

Wanneer iemand tekortschiet of zondigt, kan hij zichzelf corrigeren. Er zijn hier vele voorbeelden van. Een aantal voorbeelden die worden overgeleverd zijn als volgt:

- **‘Umar ibn al-Khattab** miste het gemeenschappelijk gebed → schonk zijn tuin weg.
- **Tamim al-Dari** miste qiyam al-layl (het nachtgebed) → bleef een jaar lang de hele nacht bidden.
- **Hassan ibn Sinan** stelde een vraag uit nieuwsgierigheid → vastte een jaar als boetedoening.

Belangrijk hierbij is het volgende: jezelf fysiek straffen op een extreme manier is verboden.

5. Innerlijke strijd (mujahada)

Mujahada komt van jihaad, oftewel strijden. Hierbij gaat het om de strijd jegens je nafs. Als je ziel traag is in gehoorzaamheid of onverschillig is voor aanbidding, moet je haar trainen. Er wordt gezegd: *De rechtschapenen vonden hun ziel gewillig voor goed; onze ziel dwingt ons tot strijd.*

Verricht meer aanbiddingen als je tekortschiet, zoals de voorbeelden van de vromen. Het volgende wordt overgeleverd:

- **‘Amir ibn ‘Abd al-Qays:** 1000 gebedseenheden bidden per dag
- **Abu Muhammad al-Hariri:** sprak, sliep of leunde niet een jaar lang

6. Zelfverwilt en berisping (mu‘ataba)

Allah zegt: يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ

“Op die Dag worden jullie voorgebracht en niets blijft voor Allah verborgen.” (Surah al-Haqqah, vers 18)

De ziel moet streng worden aangesproken. Zeg bijvoorbeeld tegen jezelf: “O ziel! Hoe dom ben je! Weet je niet dat je eindbestemming het Paradijs of de Hel is? Hoe kun je zo achteloos zijn terwijl de dood elk moment kan komen?”

Zelfverwilt en interne preken zijn essentieel. Er wordt overgeleverd dat ‘Omar het volgende zei: *“O Ibn al-Khattab, of je vreest Allah of je wordt gestraft.”*

De ziel is je grootste vijand. Ze is geneigd tot het kwaad en moet worden getemd. Ze zal nooit vanzelf gehoorzamen tenzij je haar disciplineert met de plicht tot gehoorzaamheid en herinnering aan de dood.

H9. Reflecteren over de schepping en jezelf (At-Tafakkur)

Moslims worden soms onterecht gezien als mensen die alles blind aannemen en zelf niet nadenken. Dit is onterecht. Nadenken en reflecteren zijn juist prijzenswaardige handelingen. Allah prijst degenen die nadenken in de Koran:

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَطِلًا سُبْحٰنَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

“Degenen die Allah gedenken, terwijl zij staan, zitten en liggen op hun zij en diep over de schepping van de hemelen en de aarde nadenken (zeggende): Onze Heer! U hebt dit alles niet zonder doel geschapen, Glorie zij U. Bescherm ons tegen de bestraffing van het Vuur.” (Surah Aali ‘Imran, vers 191)

En ook: إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُونَ

Waarlijk, daarin zijn tekenen voor mensen die nadenken. (Surah al-Ra‘d, vers 3)

Het volgende wordt overgeleverd: تفكروا في آلاء الله ولا تفكروا في الله
Denk na over de gunsten van Allah, maar denk niet na over Allah Zelf.

Hier wordt niet bedoeld dat je niet mag nadenken over bijvoorbeeld de Eigenschappen van Allah. Dat mag wel. Allah beschrijft zichzelf middels deze Eigenschappen in de Koran. Het is dus juist goed om Allah te leren en na te denken over Zijn Eigenschappen. Maar het is bijvoorbeeld niet goed om (te proberen) Allah te visualiseren. Dit is namelijk niet mogelijk, gezien Allah niet lijkt op Zijn schepping. In de Koran staat hierover: لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ، وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

“Er is niets zoals Hij, en Hij is de Alhorende, de Alziende.” (Surah al-Shoera, vers 11)

Diverse vrome voorgangers benadrukten het belang van nadenken. Het volgende wordt hierover overgeleverd:

- **Abu Darda’:** “Een uur nadenken is beter dan een nacht bidden.”
- **Wahb ibn Munabbih:** “Wie diep nadenkt, begrijpt; wie begrijpt, leert; wie leert, handelt.”
- **Bishr al-Hafi:** “Als mensen werkelijk nadachten over Allah’s Majesteit, zouden ze Hem niet ongehoorzaam zijn.”

9.1 Zinvol nadenken

Nadenken is zinvol wanneer het draait om:

1. **Goede daden (tā‘āt)**, zodat je deze daden kunt vermeerderen of verbeteren.
2. **Zonden (ma‘āsī)**, zodat je hier afstand van kan nemen.
3. **Verderfelijke eigenschappen**, zodat je deze kunt vermijden.
4. **Reddingsbrengende eigenschappen**, zodat je deze kunt ontwikkelen.

Iemand die spirituele vooruitgang zoekt, zou een overzicht moeten bijhouden van verschillende kwalijke en goede eigenschappen:

- **10 kwalijke eigenschappen:** gierigheid, arrogantie, zelfingenomenheid, schijnheiligheid, afgunst, woede, vraatzucht, wellust, geldzucht en eerezucht.
- **10 goede eigenschappen:** berouw, geduld, tevredenheid met het besluit van Allah, dankbaarheid, balans tussen hoop en vrees, ascese, oprechtheid, goed gedrag, liefde voor Allah en nederigheid.

Wanneer hij één slechte eigenschap overwint, markeert hij die als voltooid en richt zich op de volgende. Zo ook voor de goede eigenschappen. Voor wie zichzelf als rechtschapen ziet, is het nodig om ook zichtbare zonden in kaart te brengen. Denk hierbij aan:

- het eten van twijfelachtige zaken,
- roddel en laster,
- zelfverheerlijking,
- het overdrijven in vriend- en vijandschappen,
- het nalaten van het goede gebieden en het slechte verbieden.

Iedere groep mensen heeft neiging tot bepaalde fouten. Geleerden kunnen bijvoorbeeld worstelen met faam, prestige of trots door hun kennis. Zulke fouten zijn verraderlijk omdat ze diep in het hart zitten en moeilijk opgemerkt worden. Wie bij zichzelf deze neigingen herkent, dient zich terug te trekken, te vermijden dat hij om fatwa's wordt gevraagd en te streven naar onbekendheid.

9.2 Denken over de schepping

Het is goed om na te denken over de schepping van Allah. De Koran spoort herhaaldelijk aan om over de schepping te denken:

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ

“Waarlijk! In de schepping van de hemelen en de aarde en in de afwisseling van de nacht en de dag zijn er waarlijk Tekenen voor mensen van begrip.” (Surah Aali ‘Imran, vers 190)

قُلْ اَنْظُرُوا مَاذَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

“Zeg: Kijk naar wat zich in de hemelen en de aarde bevindt.” (Surah Yunus, vers 101)

Voorbeelden om over na te denken

De mens dient over de schepping na te denken. Denk bijvoorbeeld na over het volgende:

- **De mens zelf**, geschapen uit een druppel, vol wonderen. In de Koran staat:

وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُوقِنِينَ * وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ

En op aarde zijn Tekenen voor de overtuigden. *En in jullie zelf – zien jullie dan niet?* (Surah al-Dharyat, verzen 20-21)

- **De grote bergen en verscheidenheid aan grondstoffen:** goud, zilver, olie, zwavel, enz.
- **De zeeën:** een enorm waterlichaam vol parels, koraal, amber en andere wonderen.
- **Water:** essentieel voor leven. Denk aan de waarde van water als je dorst hebt.
- **Lucht:** onzichtbaar maar krachtig; zie de wolken, bliksem, hagel, regen, enz.
- **De verschillende dieren:** vogels in de lucht, vissen in het water en nog veel meer.
- **De hemel en haar sterren, zon en maan:** elke hemelse lichaam heeft zijn plaats, vorm en doel.
- **Zonneschijn en seizoenwisselingen:** allemaal tekenen van orde en precisie.

10. De dood en het leven erna

10.1 De dood

In de Koran staat: ‘‘Iedere ziel zal de dood ervaren...’’ (Surah al-Anbiya, vers 35)

De dood is dus iets wat wij niet kunnen vermijden. Iedereen zal het meemaken. Er zijn verschillende manieren om te kijken naar de dood. De mens die veel van de wereld houdt, mijdt (het denken aan) de dood. De berouwvolle vreest de dood wegens zijn tekortkomingen. En de kenner (van Allah) verlangt naar de dood, omdat hij het als ontmoeting met Allah ziet. De beste staat die je als mens kan bereiken voordat je komt te overlijden is volledige overgave: wie niets liever wil dan wat Allah wil, heeft het hoogste bereikt.

Er wordt overgeleverd dat de Profeet ﷺ zei: ‘‘أَكثَرُوا ذِكْرَ هَازِمِ اللَّذَاتِ: الْمَوْتِ’’
‘‘Gedenk veel de vernietiger van genoegens: de dood.’’

Daarom dienen we vaak over de dood te praten en erover te denken. Degenen die vaak aan de dood denken, worden namelijk losser van wereldse gehechtheid, en toegewijder aan het hiernamaals. Indien je vaak aan de dood denkt, zul je er ook naar handelen. Je zult goede daden niet uitstellen. Sommige mensen stellen alles uit en komen plots te sterven, voordat zij die goede daden kunnen verrichten. Velen zijn overleden, terwijl ze voornemens hadden om te beginnen met bidden, aalmoezen te geven of om op bedelvaart te gaan. Voor diegenen is het niet meer mogelijk om deze goede daden te verrichten, maar voor degenen die nog leven is dit nog mogelijk. Maak daar dus gebruik van.

In de Koran staat: ‘‘En zeg nooit over iets: ‘‘Ik zal het zeker morgen doen. Behalve (met de uitspraak): ‘‘Als Allah het wil! En gedenk jullie Heer wanneer jullie (het zijn) vergeten (maar het jullie weer te binnen schiet) en zeg: ‘‘Het kan zo zijn dat mijn Heer mij leidt naar een weg die dichter bij de waarheid is dan deze.’’ (Surah al-Kahf, verzen 23-24)

Gebruik je leven nuttig, voordat het te laat is. De vrome voorgangers leefden met het besef dat het leven tijdelijk is en dat de dood elk moment kan komen. Ze bereidden zich dagelijks voor op het hiernamaals. Het is daarnaast goed om graven te bezoeken. Graven herinneren de mens namelijk aan de dood en het hiernamaals. De Profeet ﷺ zei: ‘‘زُورُوا الْقُبُورَ فَإِنَّهَا تَذَكَّرُكُمْ الْآخِرَةَ’’
‘‘Bezoek de graven, want zij herinneren jullie aan het hiernamaals.’’

10.2 Het overlijden van de Profeet ﷺ en de vier kaliefen

De Profeet ﷺ zei bij zijn sterven: ‘‘لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ لِلْمَوْتِ لَسَكْرَاتٍ’’
‘‘Er is geen god dan Allah, waarlijk, de dood kent pijnen.’’

De ziel wordt tijdens de dood uit het lichaam getrokken, wat intens lijden veroorzaakt. Daarom is het stervensuur een grote beproeving. De vrome voorgangers spraken wijsheid uit op hun sterfbed. Over het overlijden van de Profeet ﷺ en de vier kaliefen kan het volgende worden samengevat:

- De Profeet ﷺ overleed met het hoofd op de borst van ‘Aisha.
- Abu Bakr gaf Umar een indrukwekkende vermaning over eerlijkheid en het afleggen van verantwoording.
- Umar werd begraven naast de Profeet ﷺ na toestemming van ‘Aisha.
- Uthman werd in vasten vermoord, nadat hij droomde dat de Profeet ﷺ hem uitnodigde tot het paradijs.
- Ali werd dodelijk verwond tijdens het ochtendgebed en toonde zelfs toen genade voor zijn aanvaller.

10.3 De toestand in het graf en het hiernamaals

Na de dood begint het leven in het graf. De Profeet ﷺ zei hierover: “Het graf is een tuin van de tuinen van het paradijs (voor de goeden) of een kuil van de kuilen van het vuur (voor de slechten).”

In het graf vergezellen het geloof en de daden de overledene en beschermen hem. Op een gegeven moment zal er op de bazuin worden geblazen. Daarna begint de wederopstanding. Allah zal de daden van mensen wegen, waarna het bekend wordt wie naar de hel en wie naar de hemel gaat. Het is goed om meer te leren over de hel en het paradijs. Degene die leert over de hel zal namelijk zijn best doen om daar weg van te blijven. En degene die leert over het paradijs zal zijn best doen om erin te komen.

De Profeet ﷺ zei over de hel: “ناركم جزء من سبعين جزءا من نار جهنم”

“Het vuur van jullie (op aarde) is slechts één deel van zeventig delen van het vuur van Jahannam.” De hel kent martelingen, honger, dorst, en wanhopige kreten. Er is geen ontsnapping voor de onrechtplegers.

De Boodschapper van Allah ﷺ heeft gezegd dat Allah heeft gezegd: “Ik heb (in het hiernamaals) voor Mijn rechtgeleide dienaren voorbereid wat geen oog heeft gezien, noch een oor heeft gehoord, noch is het ervaren in het menselijke hart.”

De Profeet ﷺ zei: “De laatste die het Paradijs zal binnentreden is een man die loopt (over de Siraat) en dan weer valt en dan weer door het Vuur wordt verschroeid. Als hij eenmaal aan de overkant is, draait hij zich om en zegt: “Verheven is Degene Die mij van jou heeft gered. Allah heeft mij zeker iets gegeven wat hij niemand van de eersten en de laatsten heeft gegeven.” Daarna werpt zich voor hem een boom op. Hij zal dan vragen: “O mijn Heer, breng mij dichterbij die boom zodat ik zijn schaduw kan opzoeken en van zijn water kan drinken.” Allah, de Verhevene, zal dan antwoorden: “O zoon van Adam, wellicht als Ik jou dit geef zul jij Mij om meer vragen?” Hij zal zeggen: “Nee, O Heer.” En hij belooft niets meer te vragen. En Allah, de Verhevene, zal hem dit niet kwalijk nemen aangezien hij datgene ziet wat hij niet kan weerstaan. Dan zal Hij (Allah) hem dichterbij brengen. Hij zal dan van zijn schaduw genieten en van zijn water drinken.

Vervolgens werpt zich een boom op die nog mooier is dan de vorige. Waarop hij zal vragen: “O Heer, breng mij dichterbij die boom zodat ik van zijn water kan drinken en zijn schaduw kan opzoeken. Verder zal ik U niets vragen.” Hij (Allah) zal dan antwoorden: “O zoon van Adam, heb jij Mij niet beloofd niets anders te zullen vragen.” Dan zal Hij zeggen: “Wellicht als Ik jou dit geef zul jij Mij om meer vragen?” En hij belooft niets meer te vragen. En Allah, de Verhevene, zal hem dit niet kwalijk nemen aangezien hij datgene ziet wat hij niet kan weerstaan. Dan zal Hij (Allah) hem dichterbij brengen. Hij zal dan van zijn schaduw genieten en van zijn water drinken.

Vervolgens werpt zich een boom op bij de Poorten van het Paradijs die nog mooier is dan de vorige twee. Waarop hij zal vragen: “O Heer, breng mij dichterbij die boom zodat ik van zijn water kan drinken en zijn schaduw kan opzoeken. Verder zal ik U niets vragen.” Hij (Allah) zal dan antwoorden: “O zoon van Adam, heb jij Mij niet beloofd niets anders te zullen vragen.” Dan zal Hij zeggen: “Wellicht als Ik jou dit geef zul jij Mij om meer vragen?” En hij belooft niets meer te vragen. En Allah, de Verhevene, zal hem dit niet kwalijk nemen aangezien hij datgene ziet wat hij niet kan weerstaan. Dan zal Hij (Allah) hem dichterbij brengen.

Als hij hierbij in de buurt komt hoort hij stemmen van de bewoners van het Paradijs. Waarop hij zal vragen: “O Heer, laat mij het binnentreden?” Hij (Allah) zal dan vragen: “O zoon van Adam, Hoe kan Ik zodanig tevreden stellen zodat jij ophoudt met vragen? Zal je tevreden zijn als Ik jou ad-Doenyaa (de wereld) geef en het gelijke hiervan?” Hij zal antwoorden: “O Heer, drijft U de spot met Mij, terwijl U de Heer der Werelden bent?”

Hierop moest Ibn Masoed lachen en zei: “Zullen jullie mij niet vragen waarom ik lach?” Waarop zij vroegen: “Waarom lach je?” Hij antwoordde: “Zo ook moest de Boodschapper van Allah ﷺ hierom lachen. Toen werd er aan hem gevraagd: “Waarom lacht u, O Boodschapper van Allah ﷺ?” Waarop hij antwoordde: “Vanwege het gelach (figuurlijk) van de Heer der Werelden toen er tegen Hem werd gezegd: “O Heer, drijft U de spot met Mij, terwijl U de Heer der Werelden bent?” En Hij (Allah) zegt daarna: “Ik drijf de spot niet met jou, maar Ik ben tot alles wat Ik wil in staat.”